

Piotr Sobotka

Instytut Sławistyki PAN

Jan Łoś

1. Informacje biograficzne

Jan Nepomucen Bonifacy Łoś urodził się 14 maja 1860 roku w Kielcach. Zmarł zaś 10 listopada 1928 roku w Krakowie. Swoją pracą walnie przyczynił się tak do rozwoju polskiego językoznawstwa, jak i do zachowania dorobku kulturowego m.in. jako wydawca zabytków językowych polszczyzny, redaktor „Słownika staropolskiego”, profesor, a wreszcie rektor UJ. Był sławistą, polonistą, a jego zainteresowania badawcze koncentrowały się przede wszystkim na zagadnieniach szczegółowych oraz teorii morfologii i składni. Przez niektórych uważany jest za właściwego twórcę gramatyki historycznej języka polskiego (por. Nitsch 1960: 203).

Ukończył gimnazjum w Piotrkowie Trybunalskim, a w 1885 studia językoznawcze na Imperatorskim Uniwersytecie Petersburskim, które odbył m.in. pod kierunkiem Watroslawa Jagicia, Władimira I. Łamańskiego i Iwana P. Minajewa. Po studiach wyjechał do uniwersytetów paryskiego, freiburskiego, lipskiego i berlińskiego, gdzie uczył się na wykładach m.in. Michela Bréala, Ferdinanda de Saussure’a, Freidricha Karla Brugmanna, Augusta Leskiena, Wilhelma Wundta, Johannes Schmidta. Po dwuletnim pobycie w Europie Zachodniej powrócił do Petersburga, gdzie się habilitował w zakresie filologii słowiańskiej. W latach 1890–1902 wykładał jako docent filologię słowiańską w Uniwersytecie Petersburskim, przede wszystkim językoznawstwo polskie, czeskie i serbskie, dorabiając zajęciami pozauniwersyteckimi. W roku 1902 objął po zmarłym Lucjanie Malinowskim katedrę językoznawstwa słowiańskiego UJ, którą zajmował do 1920 roku, a następnie objął nowo utworzoną katedrę języka polskiego, którą kierował aż do swojej śmierci. Zaraz po przyjeździe do Krakowa przejął również po Janie Baudouinie de Courtenay, który dwa lata wcześniej musiał wyjechać do Petersburga, pracę nad słownikiem staropolskim. Był J.Ł. jednym z założycieli „Rocznika Sławistycznego”, TMJP oraz długoletnim współpracownikiem „Języka Polskiego”, organu towarzystwa.

W 1907 roku został członkiem-korespondentem Akademii Umiejętności, a w 1917 roku członkiem czynnym PAU. Był również członkiem wielu towarzystw naukowych: Lwowskiego, Czeskiego, Towarzystwa Filologicznego w Londynie, w 1926 roku Akademii Bułgarskiej i Rosyjskiej powołały go na członka zagranicznego. W latach 1923–1924 pełnił funkcję

rektora UJ. Został odznaczony komandorią orderu Polonia Restituta. W 1927 roku ukazał się 12. tom „Prac Filologicznych” dedykowany J.Ł.

Jest autorem ponad 200 publikacji, w tym prac fundamentalnych z zakresu gramatyki słowiańskiej i polskiej, gramatyki historycznej języka polskiego, składni i słowotwórstwa polonistycznego. Zalicza się go, obok Jana Rozwadowskiego i Kazimierza Nitscha, do głównych przedstawicieli krakowskiej szkoły językoznawczej – „wielkiej krakowskiej trójcy” (Urbańczyk 1993: 193). Krakowowi zresztą – jak sam twierdził (por. sprawozdanie z wypowiedzi J.Ł. w „Języku Polskim” (s.n. 1928b: 4)) – zawdzięczał niemal wszystko, co osiągnął dla nauki. W momencie zatrudnienia w UJ miał 42 lata, jego dorobek naukowy był raczej skromny, jednak przyjął bez wstydu katedrę, gdyż „miał przeświadczenie, że potrafi wytrwale pracować”. Skupił wokół siebie grono zdolnych językoznawców, do których m.in. należeli: Tadeusz Lehr-Spławiński, Henryk Gaertner, Zenon Klemensiewicz, Witold Taszycki, Henryk Oesterreicher.

Współcześni postrzegali J.Ł. jako uczonego skromnego, bardzo pracowitego, wytrwałego, sumiennego. Powszechnie uznawano go za wzór uczciwości i szlachetności. Sympatią i przyjaźnią obdarzał kolegów, współpracowników i studentów.

2. Główne obszary działalności naukowej

Zasługi J.Ł. dla polskiego językoznawstwa i, szerzej, polskiej kultury są doniosłe i nietuzinkowe. Po pierwsze, jest jednym z twórców pomnikowego dzieła polskiej leksykografii historycznej – „Słownika staropolskiego”, po drugie, był edytorem zabytków polskiego piśmiennictwa, oraz opublikował syntetyczne studia poświęcone staropolskim zabytkom językowym (por. Łoś 1915a, 1922b), po trzecie wreszcie, można go uznać za twórcę gramatyki historycznej języka polskiego, autora studiów szczegółowych, skryptów, podręczników i syntez w tym zakresie.

Choć nazwisko J.Ł., podobnie jak nazwisko Baudouina de Courtenay, nie zostało pomieszczone na stronie redakcyjnej „Słownika staropolskiego”, to jego udział w powstaniu tego leksykonu jest znaczący. Pracom przygotowawczym do słownika towarzyszyła działalność edytorska J.Ł. Wśród opracowanych przez niego zabytków przede wszystkim należy wymienić: „Zwierciadło” Reja (1905), „Jakóba syna Parkoszowego traktat o ortografii polskiej” (1907), „Mammotrekt z 1471 r.” (1912), „Rozmowy dworzanina z mnichem” Marcina Kromera (1915), „Moralia” Wacława Potockiego (1915–1918), „Bogurodzicę” (1922). Ukoronowaniem jego działalności edytorskiej było opracowane z Władysławem Semkowiczem nowe krytyczne wydanie „Kazań świętokrzyskich” (Łoś, Semkowicz 1934). Ogółem J.Ł. samodzielnie bądź we współpracy z innymi badaczami opublikował 22 zabytki języka polskiego, poczynawszy od średniowiecznych po XVII-wieczne. Zestawił też pisma polskie do roku 1543 w opublikowanym w 1915 roku „Przeglądzie językowych zabytków staropolskich do r. 1543”, którego drugie poprawione wydanie ukazało się w 1922 roku pod tytułem „Początki piśmiennictwa polskiego”.

J.Ł. stał się najwybitniejszym w swoim czasie znawcą staropolszczyzny, a w efekcie zaowocowało to opracowaniem przez niego syntez gramatycznych. Poprzedziły je studia szczegółowe morfologii i składni oraz powielone metodą litograficzną przygotowywane przez

autora w latach 1909–1914 skrypty dla studentów (por. Taszycki 1964: 153–154; Zajda 2000: 135). „Gramatyka...” Łosia (1922–1927), obejmująca fonetykę, słowotwórstwo i fleksję, jest oryginalnym, bogato ilustrowanym materiałem przykładowym, i wolnym od podręcznikowego dydaktyzmu panoramicznym ujęciem historycznojęzykowym polszczyzny. Syntezę J.Ł. cechuje doskonała znajomość przedmiotu i najstarszych tekstów, jak również twórcze wykorzystanie najnowszej literatury językoznawczej, stanowiącej doskonałą podbudowę teoretyczną gramatyki (J.Ł. powołuje się na Baudouina, Benniego, Bréala, Brugmanna, Delbrücka, Paula, Rozwadowskiego, Vondráka, Wackernagla, Wundta i in.). Każda z części Łosiowej „Gramatyki...” przynosi nie tylko wyczerpujące omówienie przedmiotu opisu, lecz również zestawienie go ze stanem prasłowiańskim i późniejszym rozwojem. Na poparcie swoich tez J.Ł. przytacza całą mnogość faktów zaczerpniętych z przeszłości języka polskiego, ilustrując je obficie konkretnym, dobrze udokumentowanym materiałem językowym, przywołanym również w indeksach pomieszczonych na końcu książek.

Niemniej ważnymi obszarami działalności naukowej J.Ł. było ukończenie „Słownika gwar polskich” Jana Karłowicza (tomy 4–6) oraz liczne recenzje tekstów naukowych.

3. Składnia wyrazu i składnia zdania

J.Ł. w badaniach syntaktycznych odróżniał składnię wyrazu od składni zdania. Obie te gałęzie szczególnie go pociągały, czemu dał wyraz w licznych publikacjach na ten temat (por. *Лосъ* 1901; *Łoś* 1904, 1910, 1915bc, 1922a). Mimo, że należał do pokolenia wykształconego w czasach, kiedy dominującym prądem w badaniach językoznawczych był nurt powiązany z założeniami młodogramatyków, to jego podejście do badań składniowych nosi wiele znamion funkcjonalizmu. W swoich badaniach syntaktycznych uwzględniał bowiem zmienno-funkcyjność elementów składniowych (jego zdaniem funkcje językowe nie muszą być na stałe przynależne konkretnym formom językowym), a być może również i hierarchię funkcji, skoro niektóre z nich traktował jako pierwotne, inherentnie przypisane wyrażeniom językowym, inne zaś uważał za uwarunkowane kontekstowo (por. *Łoś* 1915c).

Funkcjonalną perspektywę przyjmuje J.Ł. już w pracy poświęconej narzędnikowi (*Łoś* 1904), w której adaptuje częściowo klasyfikację przypadków Wundta (1900) na: przypadki determinacji wewnętrznej i zewnętrznej, odpowiadającą w ogólnych zarysach podziałowi Kuryłowicza na przypadki gramatyczne i konkretne (Kuryłowicz 1949). Zdaniem J.Ł. funkcje pierwotne (jak na przykład lokatywna i temporalna w wypadku narzędnika) mają nie tylko konsekwencje znaczeniowe, lecz również wpływają na funkcję dystrybutywną (*Łoś* 1904: 10). Z kolei celownik, zaliczany za Wundtem do przypadków determinacji zewnętrznej, pełni także funkcje właściwe grupie przypadków determinacji wewnętrznej, polegające na określaniu stosunku gramatyczno-logicznego pojęć występujących w zdaniu (por. *Łoś* 1904: 7).

J.Ł. bardzo szeroko traktuje zakres badań składniowych, włączając do nich wszystkie wzajemne relacje między jednostkami morfologicznymi, składnikami zdania i zdaniami złożonymi (*Łoś* 1927: 278). Według J.Ł. nie ma zasadniczych różnic syntagmatycznych między składnią wyrazu a składnią zdania, ponieważ zarówno między członami wyrazu (tematem a afiksem lub członami złożen) a członami zdania bądź zdaniami składowymi zachodzi stosunek determinacji, charakterystyczny dla dwuczłonowych grup syntaktycznych (por. Rozwadowski 1903, 1904).

Forma zdania według J.Ł. zależy od jego zasadniczej funkcji, orzekającej, rozkazującej, pytającej (por. Łoś 1915b: 194). Przedmiotem opisu składniowego czyni Łoś m.in. właściwości funkcjonalne wyrażen języka i ich przekształcenia, co wiąże się z przyjmowaną przez niego perspektywą historyczną. Dostrzega na długo przed Jerzym Kuryłowiczem (1936, 1949) zależności między przypadkami determinacji zewnętrznej (przypadkami konkretnymi) a przysłówkami, twierdząc, że ich funkcje są identyczne (Łoś 1915c: 172), co łączy się jego zdaniem z genetycznym pochodzeniem przysłówków. Zauważa również łatwość nasycania się przysłówków nowymi treściami, w wyniku czego przechodzą one do innych kategorii gramatycznych, m.in. przyimków (jak np. *podczas*), prefiksów czasownikowych (por. *przynieść*, *podnieść*, *zanieść*), słów wyrażających wartość przybliżoną, czyli aproksymatorów (*siedzi tu ze dwieście osób*), zaimków (*gdzie*, *dokąd*), spójników (*jak*).

Wyrażenia pochodne powstają według J.Ł. z dwuczłonowych wyrażen syntaktycznych, które z biegiem czasu przekształciły się z nazw parzystoczłonowych w: złożenia (*biała głowa* ‘niewiasta’ (nosząca białe okrycie głowy) > *białogłowa*); zrosty (*wielka noc* ‘noc niezwykła’ > *wielkanoc*); uniwerbizacje z elipsą członu utożsamiającego (*panna sklepowa* > *sklepowa*) lub członu odróżniającego (*kolej żelazna* > *kolej*); derywaty będące synonimami wyrażen syntaktycznych (*dziewczyna pokojowa* > *pokojówka*). Zarówno w derywatach, jak i compositach możliwy jest do odtworzenia stosunek zależności składniowych czy to na podstawie samej budowy wyrazu pochodnego, jak w wypadku złożen, zrostów i niektórych derywatów sufiksalnych, czy na podstawie rozwoju historycznego, jak w wypadku uniwerbizacji, w których rekonstrukcja członu elidowanego wymaga odwołania do znaczenia etymologicznego derywatu lub zmian kategoriaalnych, którym on uległ, jak w wypadku pierwotnych przymiotników typu *Kraków*, *królowa*.

4. Semantyka historyczna

Składnia Łosia, której przedmiotem badań są nie tylko grupy syntaktyczne i zdania, lecz również same wyrazy i ich budowa, ma charakter funkcjonalny, semazjologiczny i morfologiczny. Tylko to, co nasemantyzowane bądź zmorfologizowane, co ma funkcję, może w koncepcji J.Ł. być uważane za znak językowy (*symbol*). Myśl tę przejął wprawdzie od Baudouina de Courtenay (por. np. 1963: 133), lecz twórczo ją rozwinął i zastosował do badań historyczno-językowych. Jego *semazjologia* czy *semantyka* [stosował obie nazwy na określenie nauki o znaczeniu, znał pracę Bréala (1897) i się na nią powoływał] ma bowiem charakter historyczny. W centrum zainteresowań zatem tej nauki znajdowało się dla niego nie tylko znaczenie jednostek języka, ale i metody ustalania pierwotnych znaczeń, powstawanie nowych wyrazów i ginięcie dawnych, zapożyczenia, zmiany znaczeniowe, zarówno w wymiarze systemowym, jak i pragmatycznym. Badanie semantyki słów i zmian znaczeniowych ma dla J.Ł. wymiar kulturowy. Język bowiem przechowuje nie tyle istotne cechy desygnatów nazw, ile cechy nieistotne (por. *pstrąg* < **pstrz*), przypadkowe lub wręcz błędne z naukowego punktu widzenia (por. *wieloryb*). „W nazwie pospolitej – pisał Łoś (1925: 140) – wyraża się lub niegdyś wyrażała cecha dominująca tj. ta, która najbardziej uderzyła twórcę nazwy”. Głównym zaś zadaniem badań semantycznych jest odtworzenie zasobu pojęć pierwotnych, a poprzez nie – rekonstrukcja rozwoju cywilizacyjnego społeczności, posługującej się odtworzonymi wyrazami w ich określonym znaczeniu (por. Łoś 1925: 174).

Samo pojęcie znaczenia jest dla J.Ł. niedefiniowalne. Co prawda pisze, że znaczenie wyrazu jest symbolem językowym pojęcia, lecz zaraz dodaje, że taka definicja ma charakter tautologiczny i że lepszej definicji nie sposób stworzyć nie tylko na gruncie lingwistycznym, lecz również psychologicznym (por. Łoś 1925: 139).

W analizach semantycznych interesują J.Ł. głównie funkcje niezależne wyrazów języka, tj. „takie właściwości znaczeniowe wyrazów, które nie zależą od związków i stosunków syntaktycznych” (Łoś 1925: 140). Do wyrazów pełnoznanicznych J.Ł. zalicza rzeczowniki, przymiotniki, liczebniki, zaimki, przysłówki i czasowniki. Stoi na stanowisku, że przysłówki żadnych własnych funkcji znaczeniowych nie mają, lecz posiadają tylko funkcje właściwe wyrażeniom, od których się wywodzą (por. Łoś 1927: 227). Wśród zasadniczych (nasemantyzowanych lub nominatywnych) funkcji rzeczownika J.Ł. wskazuje rodzaj i liczbę, a czasownika – stronę, tryb, czas, osobę i aspekt. Zauważa w opisie znaczenia tych części mowy, że zmiany semantyczno-fleksyjne skorelowane są z czynnikiem fonologicznym i że pewien udział w ich krystalizacji odgrywają procesy analogiczne.

Główną metodą weryfikacji i formułowania wniosków jest dla J.Ł. metoda porównawcza, dzięki której możliwe jest odsłanianie kolejnych warstw języka. Polega ona w jego ujęciu na badaniu budowy wyrazów wywodzących się z różnych języków i wykrywaniu w nich zbliżonych elementów znaczących. Przyjmowana przez niego metoda rekonstrukcji miała charakter formalno-znaczeniowy. Polegała na odtworzeniu pierwotnej formy wyrazów, ustaleniu ich składu morfologicznego, a następnie rekonstrukcji znaczenia morfemów w każdym z analizowanych przekrojów życia języka. Podczas gdy analiza formalna opiera się na względnie ścisłych przesłankach związanych z prawami głosowymi, to odtworzenie znaczenia ma charakter intuicyjny i może polegać co najwyżej na „ogólnych wskazaniach psychologii” (por. Łoś 1925: 174).

Zasób wyrazów języka nie jest raz na zawsze ustalony. Wyrazy wychodzą z użycia (*mrą*), zmieniają swoje znaczenie bądź migrują (wędrują od języka do języka). Przyczyn zamierania wyrazów upatrywał J.Ł. w kilku czynnikach: 1. zaniku desygnatów w wyniku zmiany pojęć, obyczajów, warunków pracy, ustroju społecznego (np. *brzechwa* ‘środkowa część strzały, bez żeleźca’); 2. usuwania z leksykonu synonimów (np. *unor*, por. czes. *únor* ‘luty’ – *marzec*); 3. zaniku form fleksyjnych (np. imperfektów i aorystów w wyniku ustalenia się różnic aspektowych); 4. działaniach natury psychologicznej (np. łatwiejsze narzucanie się pamięci jakiegoś wyrazu, oddziaływanie kół społecznych, pisarzy). Z kolei typologia zmian znaczeniowych przyjmowana przez J.Ł. obejmuje: 1. zmiany, u których podłoża leży mechanizm metafory (zwłaszcza specjalizacja i uogólnienie znaczenia); 2. zmiany oparte na metonimii (styczności), 3. zmiany polegające na utracie treści znaczeniowej, w wyniku czego wyraz staje się znakiem formalnym; i wreszcie 4. zmiany pozapojęciowe w zakresie strony uczuciowej i wyobrażeniowej wyrazów, które mogą prowadzić do zmian w zakresie wartościowania słów.

5. Artykuły biograficzne i bibliografia prac

Szczegółowy biogram J.Ł. sporządził m.in. Aleksander Zajda (2000), w tym artykule również znajdują się odnośniki do artykułów wspomnieniowych na temat badacza. Zapowiadana w 13. numerze „Języka Polskiego” księga, mająca zawierać ocenę naukowego dorobku J.Ł. oraz osobiste wspomnienia o nim (s.n. 1928a: 161), nigdy nie powstała. Witold Taszycki (1927)

sporządził wykaz prac napisanych przez J.Ł. do 1927 roku, który opublikowano w tomie 12. „Prac Filologicznych”, dedykowanym J.Ł. z okazji jego jubileuszu 25-lecia pracy w UJ. Części wyników badań J.Ł. nigdy nie opublikował, jego rękopisy zaś uległy rozproszeniu.

Literatura

- Bréal, M. 1897. *Essai de sémantique: science des significations*. Paris: Hachette.
- Kuryłowicz, J. 1936. „Dérivation lexicale et dérivation syntaxique (Contribution à la théorie des parties du discours)”. *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* 37(110): 79–92.
- Kuryłowicz, J. 1949. „Le problème du classement des cas”. *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego* 9: 20–43.
- Łoś, J. 1904. *Funkcje narzędnika w języku polskim*. Kraków: Nakładem Akademii Umiejętności.
- Łoś, J. 1910. „Stosunek zdania do innych typów morfologicznych”. *Rozprawy Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności* 46: 195–243.
- Łoś, J. 1915a. *Przegląd językowych zabytków staropolskich do r. 1543*. Kraków: Nakładem Akademii Umiejętności – Skład główny w Księgarni G. Gebethnera i Spółki.
- Łoś, J. 1915b. „Składnia zdania”. W *Język polski i jego historia z uwzględnieniem innych języków na ziemiach polskich*, red. H. Ułaszyn, i in., t. 2 (*Encyklopedia Polska*, t. 3). Kraków: Nakładem Akademii Umiejętności, 189–225.
- Łoś, J. 1915c. „Syntaktyczne użycie form gramatycznych”. W *Język polski i jego historia z uwzględnieniem innych języków na ziemiach polskich*, red. H. Ułaszyn, i in., t. 2 (*Encyklopedia Polska*, t. 3). Kraków: Nakładem Akademii Umiejętności, 104–188.
- Łoś, J. 1922a. *Gramatyka starostowiańska. Głosownia – morfologia – składnia*. Lwów–Warszawa–Kraków: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.
- Łoś, J. 1922b. *Początki piśmiennictwa polskiego (Przegląd zabytków językowych)*, wyd. 2 popr. Lwów–Warszawa–Kraków: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.
- Łoś, J. 1922–1927. *Gramatyka polska*, t. 1–3. Lwów–Warszawa–Kraków: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.
- Łoś, J. 1925. „Znaczenie i życie wyrazów”. W *Gramatyka polska. T. 2: Słowotwórstwo*, red. J. Łoś. Lwów–Warszawa–Kraków: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 39–280.
- Łoś, J. 1927. *Krótką gramatyka historyczna języka polskiego*. Lwów: K.S. Jakubowski.
- Łoś, J., i W. Semkowicz (red.). 1934. *Kazania t. zw. świętokrzyskie*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Nitsch, K. 1960. *Ze wspomnień językoznawcy*. Kraków: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Rozwadowski, J. 1903. *Semazyologia czyli nauka o rozwoju znaczeń wyrazów. Jej stan obecny, zasady i zadania*. Lwów: Nakładem Towarzystwa Filologicznego.
- Rozwadowski, J. 1904. *Wortbildung und Wortbedeutung: eine Untersuchung ihrer Grundgesetze*. Heidelberg: C. Winter.
- s.n. 1928a. „Jan Łoś (14 V 1860–10 XI 1928)”. *Język Polski* 13(6): 161–162.
- s.n. 1928b. „Jubileusz profesorów Łosia i Rozwadowskiego”. *Język Polski* 13(1): 1–4.
- Sobotka, P. 2020. „O zasługach Jana Łosia dla polskiego językoznawstwa i kultury polskiej”. W *MY z NICH*, red. Z. Greń, K. Kleszczowa, i Z. Zaron, t. 4. Warszawa: Wydział Polonistyki UW, 99–114.

- Taszycki, W. 1927. „Bibliograficzny wykaz prac prof. Jana Łosia”. *Prace Filologiczne* 12: XIII–XXVII.
- Taszycki, W. 1964. „Historia Katedry Języka Polskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim”. W *Wydział Filologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Historia katedr*, red. W. Taszycki, i A. Zaręba. Kraków: Wydawnictwo UJ, 145–162.
- Urbańczyk, S. 1993. *Dwieście lat polskiego językoznawstwa (1751–1950) (Rozprawy Wydziału Filologicznego Polskiej Akademii Umiejętności*, t. 69). Kraków: Wydawnictwo i Drukarnia „Secesja”.
- Wundt, W.M. 1900. *Völkerpsychologie: eine Untersuchung der Entwicklungsgesetze von Sprache, Mythos und Sitte*, t. 1–2. Leipzig: Verlag von Wilhelm Engelmann.
- Zajda, A. 2000. „Jan Łoś (1860–1928)”. W *Uniwersytet Jagielloński. Złota Księga Wydziału Filologicznego*, red. J. Michalik, i W. Walecki. Kraków: Wydawnictwo UJ, 31–145.
- Бодуэн де Куртэнэ, И. 1963. Избранные труды по общему языкознанию, red. В.П. Григорьев, i А.А. Леонтьев, т. 1. Москва: Издательство Академии наук СССР.
- Лось, И.А. 1901. Сложные слова въ польскомъ языкѣ. Санкт-Петербургъ: Тренке и Фюсно.